

Shaydulova Sevinch Shuxrat qizi

*Termez Iqtisodiyot va Servis universiteti Turizm yo'nalishi
2-bosqich talabasi*

Abstract

This scientific article is dedicated to the prospects of development, problems, and solutions related to green economy in the Republic of Uzbekistan. The article discusses the theoretical foundations of green economy, its differences from the traditional economy, and analyzes international experience. The process of Uzbekistan's transition to a green economy is examined, along with the ongoing reforms, such as the use of renewable energy sources, increasing energy efficiency, and strategies aimed at ecological sustainability. The article also addresses the problems hindering the development of green economy, such as financial, technological, and human resource barriers, and offers solutions to overcome them. Transitioning to a green economy is presented as a key factor in ensuring the country's economic, ecological, and social stability

Аннотатсия

Данная научная статья посвящена перспективам развития, проблемам и путям решения в области зеленой экономики в Республике Узбекистан. В статье рассматриваются теоретические основы зеленой экономики, ее отличия от традиционной экономики и анализ международного опыта. Анализируется процесс перехода Узбекистана к зеленой экономике, проводимые реформы, такие как использование возобновляемых источников энергии, повышение энергетической эффективности и стратегии, направленные на экологическую устойчивость. Также в статье рассмотрены проблемы, сдерживающие развитие зеленой экономики, такие как финансовые, технологические и кадровые барьеры, и предложены пути их решения. Переход к зеленой экономике представлен как важный фактор для обеспечения экономической, экологической и социальной устойчивости страны.

Annotatsiya

Mazkur ilmiy maqola O‘zbekiston Respublikasida yashil iqtisodiyotning rivojlanish istiqbollari, muammolar va ularni hal etish yo‘llariga bag‘ishlangan. Maqolada yashil

iqtisodiyotning nazariy asoslari, uning an'anaviy iqtisodiyotdan farqlari va xalqaro tajribalar tahlil qilingan. O'zbekistonda yashil iqtisodiyotga o'tish jarayonlari va bu yo'nalishda amalga oshirilayotgan islohotlar, shu jumladan qayta tiklanuvchi energiya manbalaridan foydalanish, energiya samaradorligini oshirish, va ekologik barqarorlikka qaratilgan strategiyalar ko'rib chiqiladi. Shuningdek, maqolada yashil iqtisodiyotning rivojlanishiga to'sqinlik qilayotgan moliyaviy, texnologik va kadrlar bilan bog'liq muammolar tahlil etilib, ularni hal etish uchun tavsiyalar berilgan. Yashil iqtisodiyotga o'tish mamlakatning iqtisodiy, ekologik va ijtimoiy barqarorligini ta'minlashda muhim omil sifatida taqdim etiladi.

Kirish

So'nggi yillarda dunyo miqyosida iqtisodiy o'sish va ekologik barqarorlik o'rtasidagi muvozanatga bo'lgan ehtiyoj keskin ortib bormoqda. An'anaviy iqtisodiy yondashuvlar ko'pincha tabiiy resurslarning haddan ziyod ekspluatatsiyasiga, atrof-muhit ifloslanishiga va iqlim o'zgarishlariga sabab bo'lmoqda. Shu sababli, zamonaviy global iqtisodiyotda "yashil iqtisodiyot" konsepsiyasi ilgari surilmoqda. Bu yondashuv iqtisodiy o'sishni ekologik barqarorlik, resurslardan samarali foydalanish va ijtimoiy tenglik tamoyillari bilan uyg'unlashtirishni nazarda tutadi. Yashil iqtisodiyot — bu kam uglerodli, resurslarga samarali va ijtimoiy inklyuziv iqtisodiyot bo'lib, uning asosiy maqsadi inson farovonligini oshirish va ekologik xavfsizlikni ta'minlashdir. BMT atrof-muhit dasturi (UNEP) tomonidan berilgan ta'rifga ko'ra, yashil iqtisodiyot – bu atrof muhitga zarar yetkazmasdan, barqaror iqtisodiy o'sishga erishishni ta'minlovchi tizimdir. Ushbu yondashuv, ayniqsa, iqlim o'zgarishining oldini olish, bioturli xil hayot muhitini asrab-avaylash va kelajak avlodlar uchun resurslarni saqlab qolish nuqtai nazaridan muhim ahamiyat kasb etadi.

O'zbekiston Respublikasi ham bu boradagi global tendensiyalardan chetda qolmay, yashil iqtisodiyotni rivojlantirish bo'yicha bir qator strategik hujjatlar va dasturlarni qabul qilgan. Jumladan, 2023–2030-yillarga mo'ljallangan "Yashil o'sish strategiyasi" mamlakatda ekologik toza texnologiyalarni joriy qilish, energiya samaradorligini oshirish va tabiiy resurslardan oqilona foydalanishni nazarda tutadi.

Ushbu maqolada yashil iqtisodiyotning nazariy asoslari, O'zbekistonda bu boradagi islohotlar holati va istiqbollari hamda dolzarb muammolari tahlil qilinadi. Maqolaning maqsadi — yashil iqtisodiyot konsepsiyasining iqtisodiy va ijtimoiy hayotdagi ahamiyatini aniqlash hamda O'zbekistonda uni rivojlantirishga to'sqinlik qilayotgan omillarni ko'rsatib berishdir.

Yashil iqtisodiyot nazariy asoslari

Yashil iqtisodiyot tushunchasi XX asr oxirlarida paydo bo‘lib, XXI asr boshlarida keng e‘tiborga tushdi. Buning asosiy sababi — atrof-muhitning keskin yomonlashuvi, iqlim o‘zgarishlari va tabiiy resurslarning cheklangani bilan bog‘liq global muammolarning kuchayganidir. Yashil iqtisodiyot an‘anaviy iqtisodiy modelga nisbatan barqaror va ekologik mas‘uliyatli yondashuvni taklif qiladi.

Yashil iqtisodiyotning asosiy tamoyillari

Yashil iqtisodiyot quyidagi asosiy tamoyillarga tayangan holda shakllanadi:

Kam uglerodli rivojlanish – atmosferaga chiqadigan issiqxona gazlari miqdorini kamaytirish;

Resurslardan samarali foydalanish – suv, energiya va xomashyo kabi resurslarning tejamkor ishlatilishi;

Ijtimoiy tenglik va inklyuzivlik – iqtisodiy o‘shidan barcha qatlamlar teng darajada foyda ko‘rishini ta‘minlash;

Ekotizim xizmatlarini asrash – tabiatning foydali xizmatlarini (masalan, toza havo, suv, tuproq unumdorligi) saqlab qolish;

Barqaror bandlik – ekologik toza ish o‘rinlarini yaratish va atrof-muhitga zarar yetkazmaydigan iqtisodiy faoliyatni rag‘batlantirish.

An‘anaviy iqtisodiyotdan farqlari

An‘anaviy iqtisodiy model ko‘pincha qisqa muddatli foyda olishga, ishlab chiqarish hajmini maksimal darajada oshirishga va tabiatga bo‘lgan bosimni e‘tiborsiz qoldirishga asoslangan. Bu esa ko‘plab ekologik va ijtimoiy muammolarga sabab bo‘lgan. Yashil iqtisodiyot esa iqtisodiy o‘shishni ekologik muvozanat bilan uyg‘unlashtirishga intiladi.

Xalqaro tajriba

Dunyoning ko‘plab mamlakatlari yashil iqtisodiyotni rivojlantirish bo‘yicha turli strategiyalarni qabul qilgan. Masalan: Germaniya – “Energiewende” dasturi orqali qayta tiklanuvchi energiyaga o‘tishni faol targ‘ib qilmoqda;

Xitoy – yashil ishlab chiqarish va texnologiyalar sohasida yirik investitsiyalarni yo‘naltirmoqda;

Janubiy Koreya – “Green Growth” strategiyasi orqali iqtisodiy o‘shish va ekologiyani uyg‘unlashtirishga intilmoqda.

BMT, Yevropa Ittifoqi va boshqa xalqaro tashkilotlar yashil iqtisodiyot tamoyillarini global miqyosda rivojlantirishga alohida e‘tibor qaratmoqda. O‘zbekiston ham bu jarayonlardan chetda qolmayapti va milliy darajada muhim tashabbuslarni ilgari surmoqda.

Yashil iqtisodiyotdagi muammolar va ularni hal etish yo‘llari

O‘zbekistonda yashil iqtisodiyotga o‘tish bo‘yicha sezilarli taraqqiyot bo‘lishiga qaramay, ushbu yo‘nalishda qator tizimli muammolar mavjud. Ularni hal etish mamlakatda yashil iqtisodiyotni barqaror rivojlantirish uchun muhim ahamiyatga ega.

Moliyaviy va investitsion to‘siqlar

Yashil texnologiyalar, qayta tiklanuvchi energiya va ekologik infratuzilmalarni joriy etish katta miqdordagi moliyaviy resurslarni talab qiladi. Ko‘pgina hollarda, mahalliy korxonalar yoki davlat tashkilotlari bunday sarmoyani mustaqil ravishda amalga oshirish imkoniyatiga ega emas. Investitsiyalar yetishmasligi yashil iqtisodiyotning rivojlanishini sekinlashtiradi. Shu bilan birga, yashil moliyaviy vositalar (masalan, yashil obligatsiyalar) hali keng tatbiq qilinmagan.

Hal etish yo‘llari:

Xalqaro moliyaviy institutlar (Jahon banki, OTB) bilan hamkorlikni kengaytirish;
Xususiy sektorni rag‘batlantirish va soddalashtirilgan soliq rejimlari orqali jalb etish;
Yashil kreditlar va grantlar tizimini yo‘lga qo‘yish.

Texnologik va innovatsion cheklovlar

Ko‘pgina korxonalarda zamonaviy, ekologik toza texnologiyalar mavjud emas yoki ularni joriy qilishga tayyor kadrlar yetarli emas. Import texnologiyalar qimmatga tushadi, milliy ishlab chiqaruvchilar esa bu borada yetarli raqobatbardoshlikka ega emas.

Hal etish yo‘llari:

Ilmiy-tadqiqot institutlari bilan sanoat kooperatsiyasini yo‘lga qo‘yish;
Yashil innovatsiyalar uchun inkubatorlar va texnoparklar tashkil etish;
Mahalliy texnologik ishlab chiqarishni qo‘llab-quvvatlash.

Kadrlar va bilim yetishmovchiligi

Yashil iqtisodiyot bo‘yicha mutaxassislar soni cheklangan. Ko‘plab oliy ta‘lim muassasalarida bu soha bo‘yicha alohida yo‘nalishlar, dasturlar mavjud emas. Bu esa amaliyotda sifatli loyihalarning yaratilishiga salbiy ta‘sir ko‘rsatadi.

Hal etish yo‘llari:

Oliy ta‘limda “yashil iqtisodiyot”, “barqaror rivojlanish”, “ekologik menejment” yo‘nalishlarini rivojlantirish;

Qayta tayyorlash kurslari, seminar va treninglar tashkil etish;

Xalqaro ekspertlar bilan tajriba almashuvni kuchaytirish.

Aholi va biznesning xabardorlik darajasi pastligi

Ko‘pchilik fuqarolar va tadbirkorlar yashil iqtisodiyotning foydalari, imkoniyatlari va zarurati haqida yetarlicha ma‘lumotga ega emas. Bu esa faol ishtirokni cheklaydi.

Hal etish yo‘llari:

OAV va ijtimoiy tarmoqlarda targ‘ibot ishlarini kengaytirish;

Mahalliy darajada eko-tadbirkorlikni rag‘batlantirish;
Har yili “Yashil haftalik” kabi milliy ekologik aksiyalar o‘tkazish.

Xulosa

Yashil iqtisodiyot — bu zamonaviy dunyo oldida turgan ekologik va ijtimoiy muammolarga javob beruvchi muqobil iqtisodiy modeldir. U resurslardan samarali foydalanish, ekologik xavfsizlikni ta’minlash va ijtimoiy barqarorlikni uyg‘unlashtirgan holda iqtisodiy o‘sishga erishishni ko‘zlaydi. O‘zbekistonning ham yashil iqtisodiyotga o‘tish bo‘yicha ilk qadamlarini qo‘yganini alohida ta’kidlash joiz. 2023–2030-yillarga mo‘ljallangan “Yashil o‘sish strategiyasi”, qayta tiklanuvchi energiyaga o‘tish loyihalari va ekologik qonunchilikda amalga oshirilayotgan islohotlar bunga yaqqol misoldir. Shunga qaramay, moliyaviy, texnologik, kadrlar va xabardorlik bilan bog‘liq muammolar yashil iqtisodiyotning to‘liq rivojlanishiga to‘sqinlik qilmoqda. Ularni bartaraf etish uchun kompleks yondashuv, davlat va xususiy sektor o‘rtasidagi hamkorlik, xalqaro tajribadan samarali foydalanish va jamiyatning ekologik madaniyatini oshirish muhimdir.

Kelajakda yashil iqtisodiyot nafaqat atrof-muhitni muhofaza qilish, balki barqaror iqtisodiy rivojlanishning yangi manbai sifatida O‘zbekistonning global raqobatbardoshligini oshirishga xizmat qiladi. Bu yo‘nalishda olib borilayotgan islohotlar mamlakatning ekologik barqarorligi va xalq farovonligi uchun poydevor bo‘lib xizmat qiladi.

Foydalanilgan adabiyotlar

1. O‘zbekiston Respublikasining ekologik siyosati. Tashqi iqtisodiy faoliyat va ekologiya masalalari bo‘yicha davlat komissiyasining ma‘ruzalari. Toshkent, 2020.
2. Yashil iqtisodiyot: global tendensiyalar va o‘zbekistonda rivojlanish istiqbollari. Mahmudov A. T. – Toshkent, 2022.
3. BMT Yashil o‘sish strategiyasi: 2023–2030. BMT Taraqqiyot Dasturi (UNDP), 2023.
4. Qayta tiklanuvchi energiya va yashil texnologiyalar. Yevropa Ittifoqi, 2021.
5. Yashil iqtisodiyotga o‘tish: O‘zbekiston tajribasi. Eko-innovatsiyalar bo‘yicha maqolalar. Xalqaro ekologik jurnal, 2024.
6. Barqaror rivojlanish va yashil iqtisodiyot. O‘zbekiston Respublikasi Vazirlar Mahkamasi, 2021.
7. Aholi va ekologik madaniyat. O‘zbekiston ekologik tashkilotlari assotsiatsiyasi, 2022.